

Nr 698

Av herr Wallmark m. fl., om yrkesvägledning för akademiker.

(Lika lydande med motion nr 812 i Andra kammaren)

Det svenska utbildningsväsendet har under det senaste decenniet befunnit sig i en mycket stark utveckling. Denna har främst präglats av en långtgående breddning av den gymnasiala och postgymnasiala utbildningen. Detta har skett samtidigt som fyrtioalets stora barnkullar befunnit sig i skolåldern.

Resultatet av denna satsning har bl. a. blivit en tillströmning till universitet och högskolor som varit nästan explosionsartad de senaste åren. Detta har naturligtvis inneburit en kraftig stegring av examinationen vid de högre utbildningsanstalterna. År 1961 utexaminerades cirka 4 000 personer från universitet och högskolor, 1968 var siffran 8 000, och enligt statistiska centralbyråns prognoser kommer den om tre år att ligga mellan 17 000 och 19 000. Det är alltså fråga om en femdubbling på litet mer än tio år. För att få ett begrepp om innebörden i denna utveckling räcker konstaterandet att hela det svenska samhället i dag sysselsätter drygt 100 000 akademiker.

Hittills har huvuddelen av den akademiska arbetskraften, utom civilingenjörer och civilekonomer, gått till den offentliga sektorn. Denna sysselsätter i dag mer än hälften av alla yrkesverksamma akademiker, samtidigt som den står för endast cirka 20 procent av den totala sysselsättningen i landet. Den nuvarande utvecklingen talar för att detta i framtiden inte kommer att vara vare sig möjligt eller önskvärt. Det naturliga måste vara att den akademiskt utbildades kunskaper och kapacitet utnyttjas rationellt på alla områden i samhället.

Mot denna bakgrund anser vi att den enskilda sektorn med cirka 80 procent av den totala sysselsättningen i landet måste utgöra den dominerande arbetsmarknaden för den akademiskt utbildade arbetskraften. Det är därför som vi i samarbete med Fria moderata studentförbundet under sommaren och hösten 1969 har genomfört en enkätundersökning för att skaffa oss en bild av näringslivets attityder till den akademiska arbetskraften. Undersökningen omfattade med enstaka undantag samtliga företag i landet med mer än 1 000 anställda, och resultatet av den har underställts utbildningsministern och berörda myndigheter.

Den centrala frågan, om man var beredd att öka anställningen av akademiker med icke-teknisk och icke-ekonomisk utbildning, besvarades positivt av endast 56 procent av de svarande, vilka tillsammans utgjorde 50 procent

av de tillfrågade. 21 procent var direkt negativa och resten ytterst tveksam. Det måste också noteras att de i princip positiva gjorde den reservationen att det endast kunde bli fråga om ett relativt litet antal nyanställningar. Andelen positiva svar förefaller dessutom minska ju mindre företag det rör sig om.

Undersökningen visar också generellt att man inom näringslivet uppenbarligen har mycket vaga begrepp om den akademiska arbetskraftens allmänna kunskaper och kvalifikationer. Man har en allmän föreställning om att det rör sig om kvalificerade människor, men man vet inte var man skall placera dem och vilka arbetsuppgifter som svarar mot deras utbildning.

Den slutsats man måste dra av den föreliggande situationen blir att vi uppenbarligen riskerar att det kommer att uppstå allvarliga problem för arbetskraft med högre utbildning att finna arbete som svarar mot denna utbildning. Den största sektorn på arbetsmarknaden, näringslivet, är inte beredd att ta emot och sysselsätta den ström av människor som de närmaste åren kommer att lämna universitet och högskolor.

Det torde ingå i 1968 års utbildningsutrednings arbete att behandla och föreslå lösningar på lång sikt av här aktualiserade problem. Likaså bör det vara arbetsmarknadsstyrelsens uppgift att fortlöpande följa utvecklingen och vidtaga de åtgärder som denna kan komma att kräva.

Vi vill emellertid understryka att vi uppfattar problemet som kortsiktigt. På lång sikt torde behovet av kvalificerad arbetskraft på alla områden i samhället komma att öka avsevärt. Det är dock ställt utom allt tvivel att det i dag krävs en rad konkreta åtgärder för att åstadkomma en smidig anpassning till arbetsmarknaden av den akademiska arbetskraft som är under utbildning.

Samhället satsar i dag mycket stora resurser på den högre utbildningen. Dessa resurser måste utnyttjas på ett rationellt sätt. Inte minst är vår konkurrenskraft på det internationella planet i hög grad beroende av att kvalificerat utbildade människors kunskaper kan komma till sin rätt på alla områden i samhället.

Det är mot denna bakgrund nödvändigt att statsmakterna tar ställning till hur problemet med den akademiska arbetskraftens anpassning till arbetsmarknaden skall lösas. Det förefaller klart att det till mycket stor del rör sig om ett informationsproblem. Myndigheterna bör i långt större utsträckning än vad som nu är fallet informera avnämargrupperna, och bland dem särskilt det enskilda näringslivet, om vad olika akademiska examina innebär och vad de ger sina innehavare för kvalifikationer. Parallellt med detta måste självfallet en avsevärt förbättrad information ges till studenterna om hur olika typer av utbildning ger möjlighet till arbete inom olika sektorer i samhället.

Den av oss genomförda undersökningen visar att kontakterna mellan av-

nämare och de för utbildningen ansvariga myndigheterna är i högsta grad otillfredsställande. Det vore därför angeläget att dessa kontakter institutionaliserades i någon form. En lämplig lösning synes vara att till utbildningsnämnderna vid universitet och högskolor knyta ett rådgivande organ sammansatt av representanter för avnämargrupperna. Dessa avnämarråd skulle ha till uppgift att följa utbildningsnämndernas arbete och komma med förslag och synpunkter angående relationerna mellan de studerande och avnämarna.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga åtgärder för att anpassningen av akademisk arbetskraft till rådande arbetsmarknadsläge skall kunna underlättas, samt

att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att till utbildningsnämnderna vid de postgymnasiala utbildningsanstalterna knyta avnämarråd i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

Stockholm den 28 januari 1970

Gunnar Wallmark (m)

Lars Schött (m)

Per Blomquist (m)

H. Bertil Lidgard (m)

Gunvor Stenberg (m)
